

Interreg

Az Európai Unió
társfinanszírozásával

IPA Magyarország - Szerbia

ARCCHAD

Az élelmiszereink valós értéke

Kálmán Zoltán
nagykövet

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

2025. NOVEMBER 13.

IV. REL EXPO
JAKABSZÁLLÁS

Negatív globális trendek/1

➤ **720 millió éhező**
FAO/WFP/IFAD/WHO/UNICEF
jelentés

Okok?

NEM az élelem hiánya!

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

Ferenc Pápa: „Az éhezők *nem alamizsnát, hanem emberi méltóságot kérnek*”

Negatív globális trendek/2

- 2,6 milliárd fő számára nem elérhető a megfelelő táplálkozás

(Következmény: alultápláltság, kóros elhízás)

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

Negatív globális trendek/3

➤ Termőtalajok fizikai, kémiai, biológiai és ökológiai degradációja

(urbanizáció, iparosítás, monokultúra, túlművelés, szakszerűtlen és túlzott műtrágyázás, talajszennyezés, erdőirtás, túllegeltetés, stb.)

➤ Biodiverzitás csökkenése

(növények, állatok, talajlakó és vízi élőlények)

➤ Környezet (föld, víz, levegő) szennyezése

(kemikáliák, fosszilis ipar, stb.)

➤ Élelmiszer veszteség és pazarlás – több, mint 1/3!

(morális és környezeti)

➤ Klímaváltozás – extrém időjárás

Mezőgazdaság felel az ÜHG kibocsátás 30%-áért???

(„A mezőgazdaság a probléma és egyben a megoldás része is!”)

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

ENSZ szerepe

Mit? Hogyan?

UNFSS2021
konklúzió: az
élelmezési
rendszereket
fenntarthatóvá
tenni!

Élelmiszersegélyek

Finanszírozás

Döntések felelőssége a kormányoké!

Fenntartható élelmezési rendszerek

Élelmezésbiztonság: fizikai, társadalmi és gazdasági hozzáférés a biztonságos, tápláló élelmiszerekhez, lehetővé téve az aktív és egészséges életmódot.

Élelmezési rendszer: élelmiszerlánc (szántóföldtől asztalig) + szereplők gazdasági, társadalmi és természeti környezete, kölcsönhatásaik, kapcsolatrendszerük, közös értékek, kulturális hagyományok, stb.

A ***fenntartható* élelmezési rendszer** úgy biztosít élelmezésbiztonságot mindenki számára, hogy a jövő nemzedékeinek élelmezésbiztonságához szükséges gazdasági, társadalmi és környezeti alapok ne sérüljenek.

Fenntarthatóság 3 pillérének összhangja: Gazdaságilag életképes, széles körű társadalmi előnyökkel jár, illetve pozitív vagy semleges hatással van a környezetre)

„A földet nem atyáinktól örököltük, hanem a gyermekeinktől kölcsönözzük.”

Fenntarthatóság gazdasági dimenziója

- Gazdasági életképesség: rátermett gazdálkodó, jó időjárás és piaci helyzet, „jó gazdasági környezet”.
- Agrártámogatás: globálisan a termelési érték 20%-a.
- [FAO/UNDP/UNEP jelentése](#) az agrártámogatásokról:
 - Globális agrártámogatás: 630 milliárd USD (export ártámogatás, import vámok, EU CAP, US Farm Bill, stb.)
 - kb. 90 %-a „**káros**” (a fenntarthatatlan gazdálkodást támogatja, ár- és piactorzító hatású, az óriás cégeket segíti)
 - Nem megszüntetni, hanem újra gondolni/elosztani...

Fenntarthatóság társadalmi és környezeti dimenziója

➤ Társadalmi és egészségügyi:

- Vidéki életfeltételek romlása (munka, megélhetés, stb.)
- Országokon belüli és nemzetközi migráció, konfliktusok
- Éhezés és túltápláltság, táplálkozással összefüggő betegségek (NCDs)
- AMR

➤ Környezeti

- Biodiverzitás csökkenése, talajok degradációja,
- Környezet szennyezés (talajok, vizek, levegő)
- Klímaváltozás, növekvő GHG kibocsátás

A „rejtett” (költségként el nem számolt) hatások

Valóban „rejtett” hatások?

„A szennyező
fizessen!”

Fizet??

Helyettük a Föld
lakossága fizet
kollektíven...

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

A legnagyobb műanyag szennyezők: Coca Cola, Pepsi
Cola, Unilever, Nestle, Procter & Gamble

„Rejtett”, (el nem számolt) hatások (költségek):

- Talaj degradáció
- Biodiverzitás csökkenése

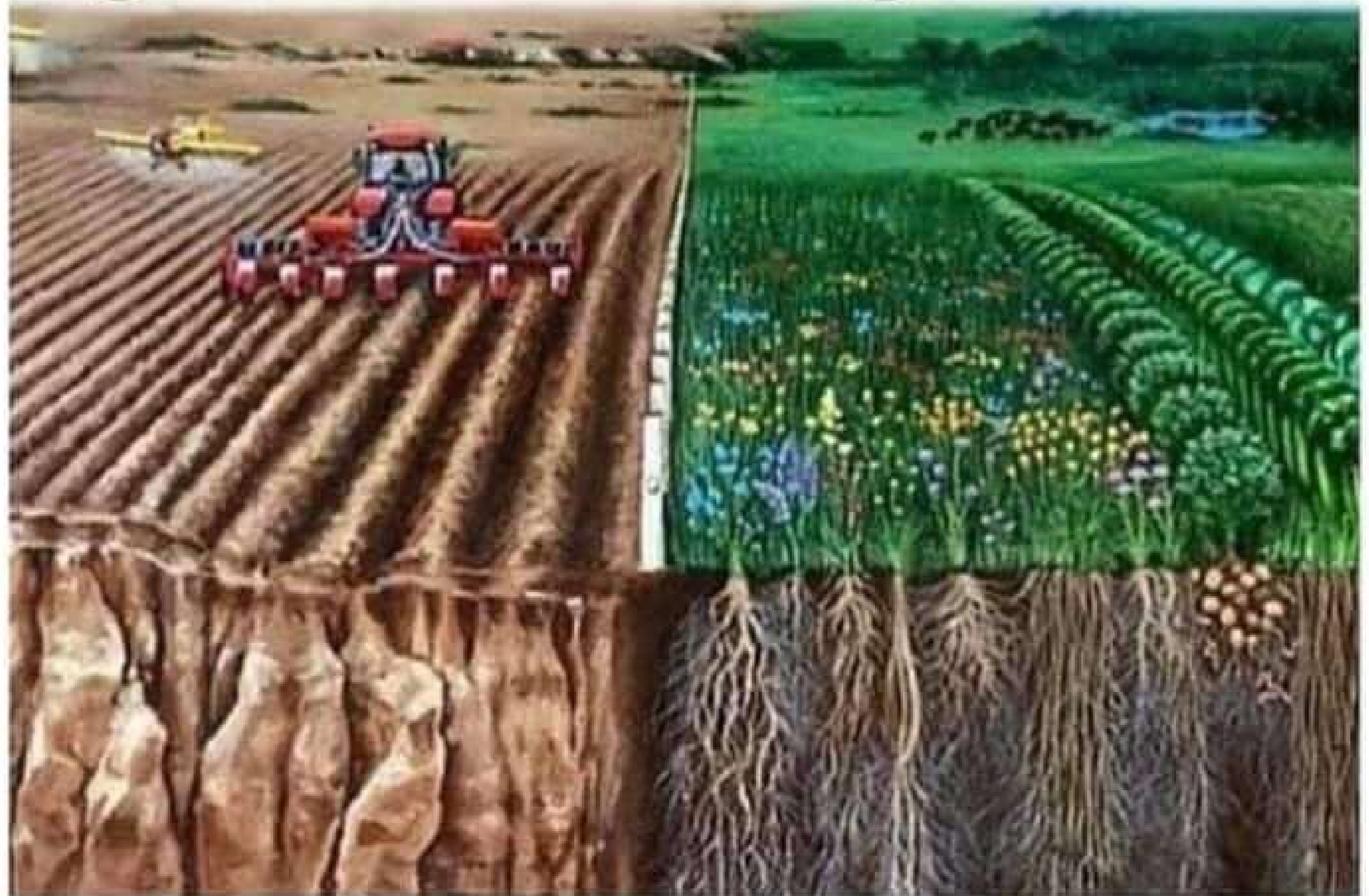

REL

EXPO'25

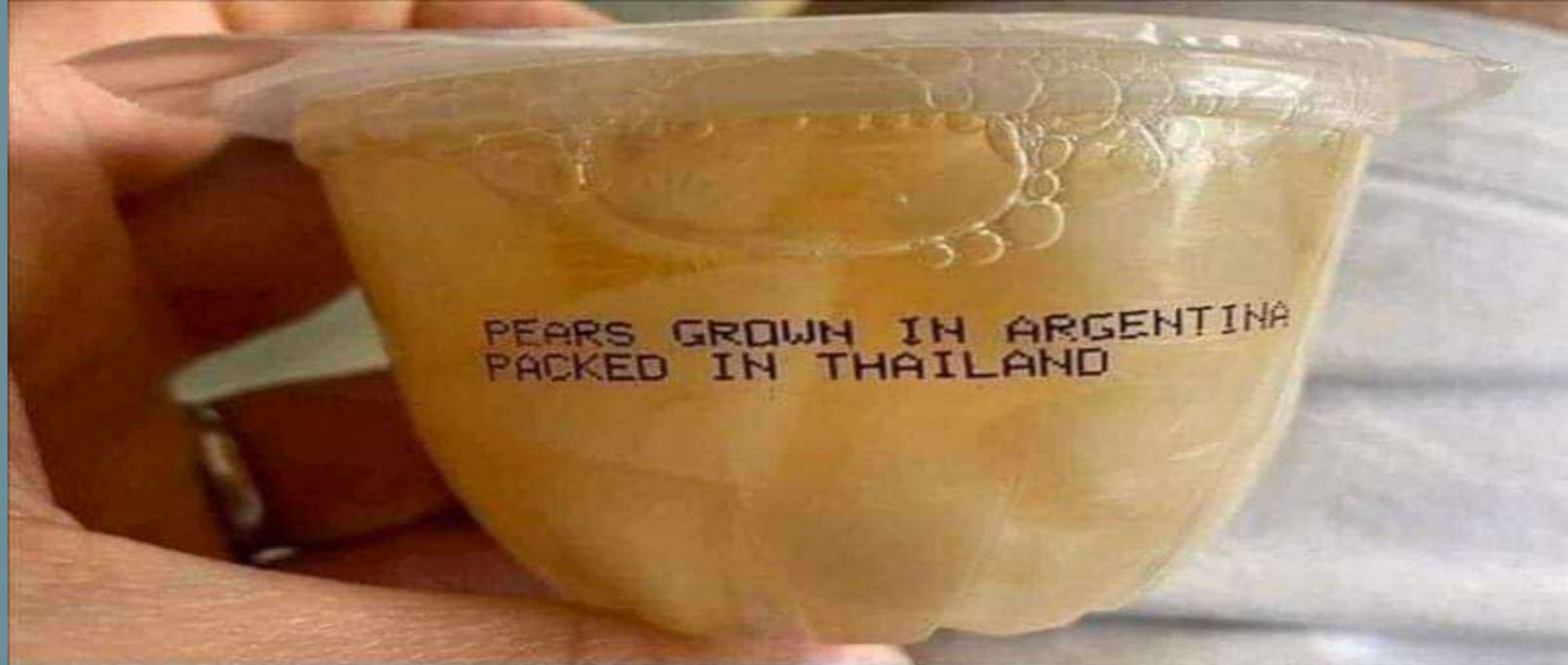
KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

Industrial Agriculture vs. Regenerative Agriculture

Source: Organic Consumers Association of Australia Nonprofit Organization

Globalizációs paradoxon...

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

Mekkora a „rejtett” hatások költségei?

“Amit nem mérsz, azt nem tudod kezelni”

Jó hír: a „rejtett” hatások (externáliák) mérhetőek és számszerűsíthetőek, Pl. a [UNEP TEEB Agri-Food](#) által alkalmazott [True Cost Accounting](#).

A világ éves élelmiszer fogyasztása kb. **9** **billió** \$ értékű, amelynek „rejtett”, el nem számolt költsége a [FAO](#) szerint **12,7** **billió** \$

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

Az élelmiszerek rejtett költségeinek (12,7 billió \$) megoszlása

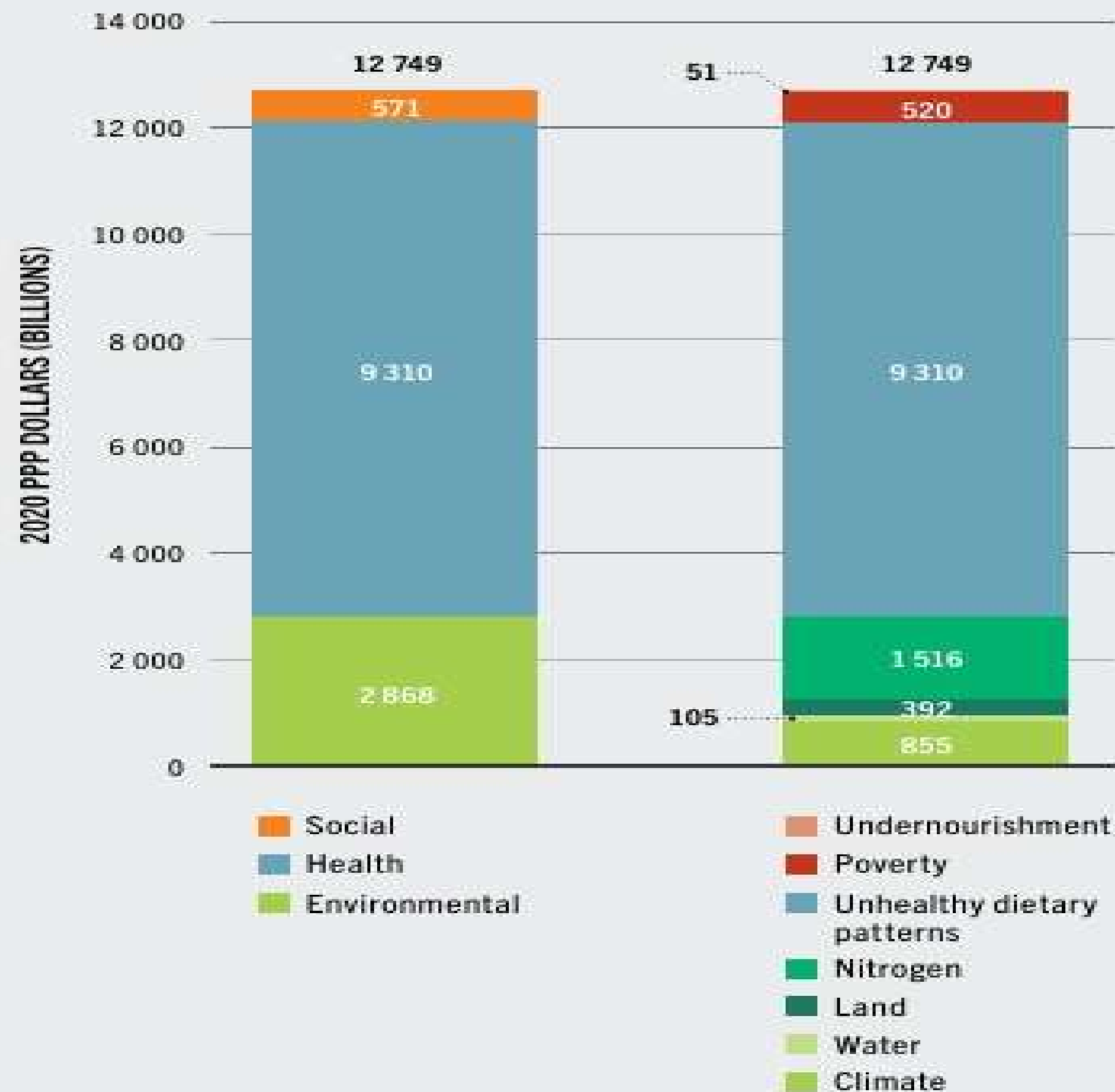

REL

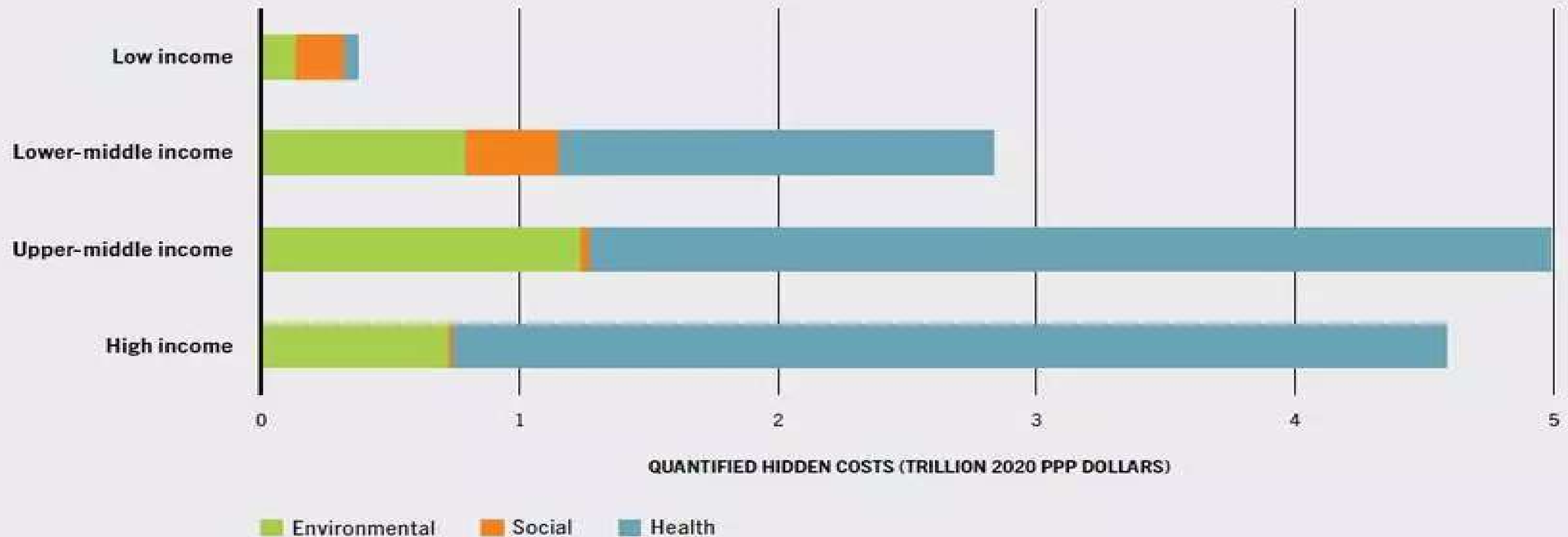
EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

FIGURE 6 QUANTIFIED HIDDEN COSTS OF AGRIFOOD SYSTEMS BY COST CATEGORY (LEFT) AND SUBCATEGORY (RIGHT), 2020

HIDDEN COSTS OF AGRIFOOD SYSTEMS BY INCOME GROUP

NOTE: Health hidden costs are captured by unhealthy dietary patterns only.

SOURCE: Adapted from Lord, S. 2023. *Hidden costs of agrifood systems and recent trends from 2016 to 2023 – Background paper for The State of Food and Agriculture 2023*. FAO Agricultural Development Economics Technical Study, No. 31. Rome, FAO.

REL

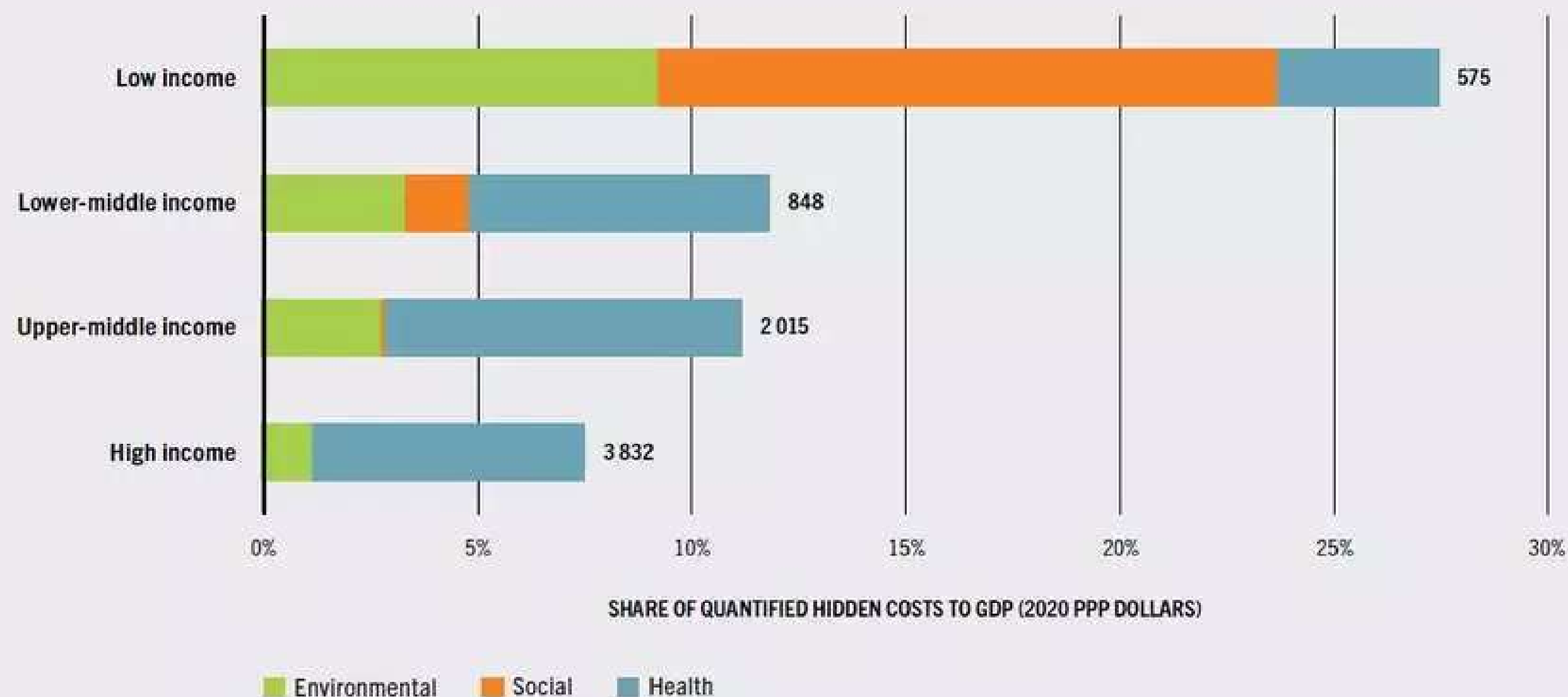
EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

Az élelmiszerek rejtett költsége

Az
élelmiszerek
rejtett
költsége: a
globális GDP
közel 10 %-a

HIDDEN COSTS OF AGRIFOOD SYSTEMS TO GDP BY INCOME GROUP

NOTE: Health hidden costs are captured by unhealthy dietary patterns only.

SOURCE: Adapted from Lord, S. 2023. *Hidden costs of agrifood systems and recent trends from 2016 to 2023 – Background paper for The State of Food and Agriculture 2023*. FAO Agricultural Development Economics Technical Study, No. 31. Rome, FAO.

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

Az egy főre jutó rejtett költségek

Mekkora
a rejtett
hatások
költségei?

The True Cost of a Big Mac:

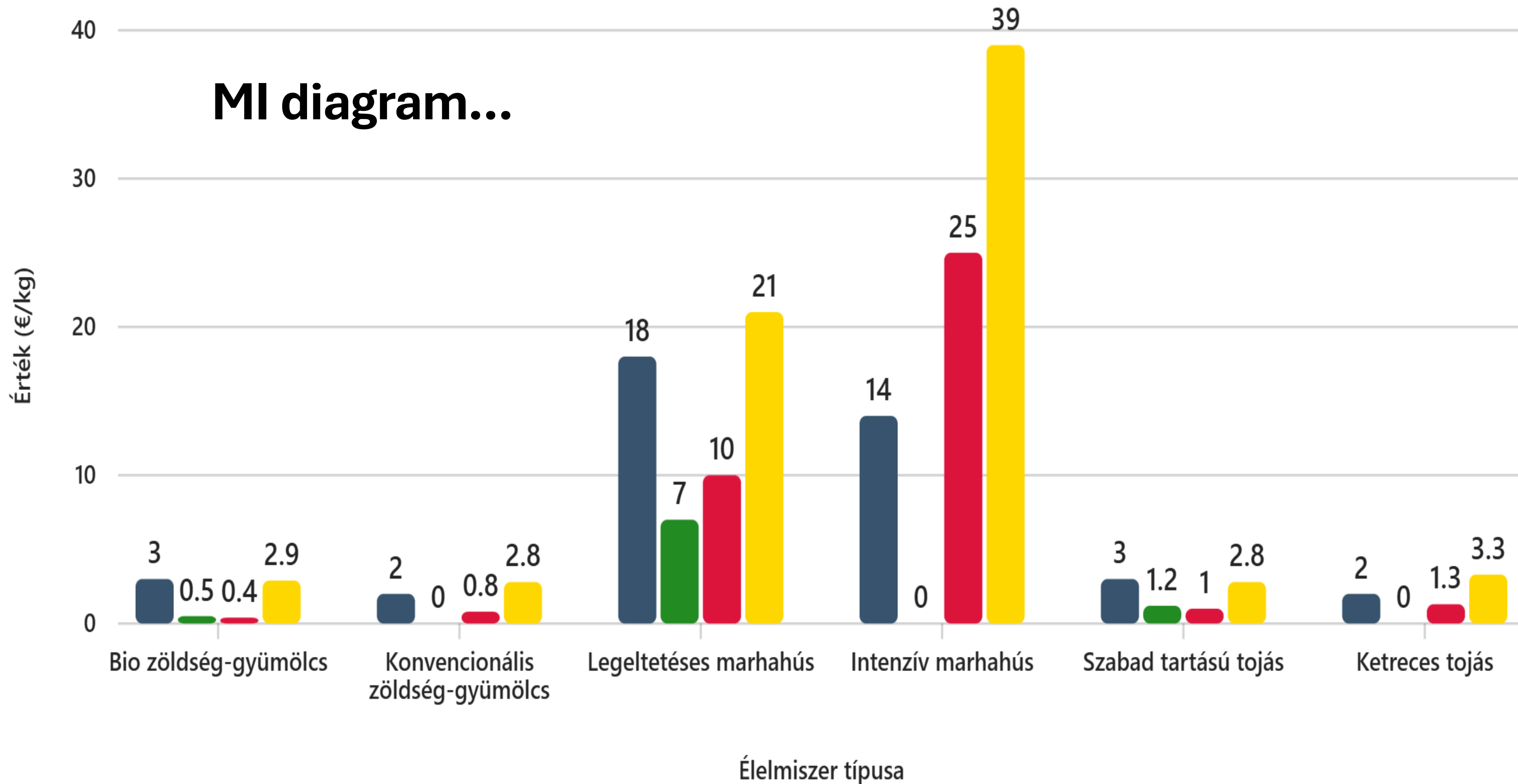

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

MI diagram...

Fogyasztói ár Pozitív externália (levonás) Negatív externália (hozzáadás) Teljes valódi költség

Hogyan reagáljunk a kihívásokra? 2 fő narratíva

A)

50%-al több élelmiszer kell 2050-ig
(népesség növekedése, kevesebb földterület.

Teendő: *hatékonyság!*

- Több állati termék, bioüzemanyagok
- Input-intenzív nagyüzemi termelés (szintetikus műtrágya, növ. védőszer)
- Innovatív technológia (GMO, precíziós módszerek, drónok, stb.)
- Termelékenység, kevesebb munkaerő
- „Olcsó” élelmiszer

B)

A megtermelt élelmiszer elegendő a Föld lakossága számára.

Teendő: *fenntarthatóság!*

- Egészséges étrend, FLW csökkentése,
- Kevesebb szintetikus input
- Hagyományok + innovatív megoldások
- Kisebb gazdaságok, vidéki foglalkoztatás.
- Minőségi élelmiszer, rövid ellátási lánc, reális árak

Multi cégek érdeke az „A” narratíva...

- *„Több és olcsóbb élelmiszerre van szükség”*
- Ezért: a társadalmi-környezeti externáliák figyelmen kívül hagyása
- „Szexi” kifejezések kisajátítása (fenntartható, klíma-barát, regeneratív, innovatív, stb.)
- Greenwashing (a tudomány korrumpálása, stb.)
- Társadalmi felelősségvállalás (pl. McDonalds gyermeksegély alapítvány)
- Gazdaságpolitikai döntések befolyásolása, gazdatüntetések, stb.)

Miért tehetik ezt meg?

Erőfölény, monopolhelyzet

➤ „ABCD” multik (**A**rcher **D**aniels, **B**unge, **C**argills, Louis **D**reyfuss) ellenőrzik

- világ gabona kereskedelem 90%-át
- olajosmag, cukor és más termék kereskedelem 70 %-át

Jelentős érdekeltségek az input-ellátásban és a feldolgozóiparban.

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

**Globális agrár
input 60 %-a a
„Big Six”
kezében...**

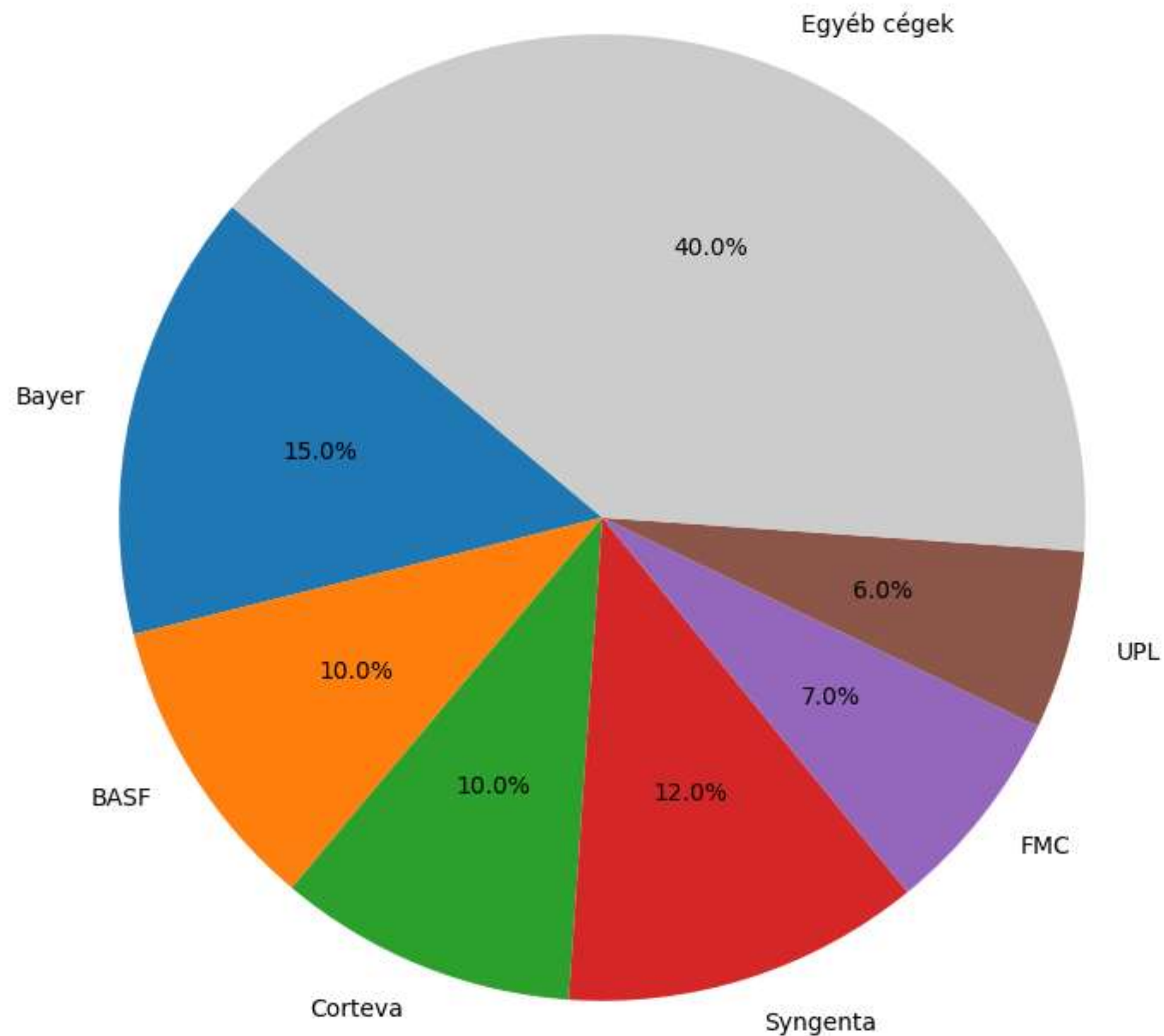

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

A 'Big Six' agrár input cégek piaci részesedése (globálisan)

Élelmiszerek fogyasztói árai

➤ Élelmiszerek árai:

Termelés + feldolgozás + forgalmazás **valós** költségei + tisztességes jövedelem az értéklánc minden szereplőjének

➤ Mesterségesen alacsony élelmiszer árai.

- Gyakran gyengébb minőség
- Piactorzító
- Infláció növelő
- Nem éri el a deklarált szociálpolitikai célját.
- Nem ösztönöz a pazarlás csökkentésére

Valós költségek elszámolása - élelmiszer ár drágulás?

Differenciáltan...

- A negatív *externáliák* beépítése árnövelő
(*nem fenntartható módszerek: monokultúra, input-intenzív, túlművelés, műanyagok, ultrafeldolgozott élelmiszerek, stb.*)
- Vannak pozitív externáliák is!
(*agroökológia, permakultúra, ökológiai gazdálkodás, agrár-erdészet, regeneratív mg, takarónövények, no-till, komposztálás, stb.*)
- Élelmiszerek megfizethetősége: A tisztességes munkabérek, szociális védőháló költségnövelő hatása jóval kisebb, mint a negatív externáliáké (pl. egészségügyi kiadások)...

TERMELŐK

Valódi érték
Tisztességes jövedelem
Hosszú távú
tervezhetőség

FOGYASZTÓK

Egészségesebb
Biztonságosabb
Atlatható élelmiszer

KORMÁNYOK / DÖNTÉSHOZÓK

Hatékonyabb
támogatáspolitikák
Társadalmi és környezeti
célok elérése

Cél: nem drágább,
hanem fenntarthatóbb
élelmiszerek!

**A TCA minden szereplő számára előnyös –
a fenntartható élelmiszeri rendszer alapja!**

Megoldás?

Gyökeres szemlélet változás...

- **Globálisan:** ENSZ fontos, de nem elég
- **EU-s és nemzeti** szakpolitikai stratégia (prioritások, célok, eszközök)
 - független tudományos kutatási eredményekre alapozva,
 - **rejtett társadalmi/környezeti és egészségügyi hatások/költségek figyelembe vételével**
 - rendszer-szemlélet: agrár, környezet-, vízügy, foglalkoztatás, egészségügy, pénzügy!
 - Tudományos, civil és szakmai szervezetek - konzultáció
 - Multi cégek – konzultáció, de nem döntés befolyásolás!
- **Helyi szinten:** Termelői piacok, vásárlói közösségek, közétkeztetés, oktatás
- **Egyén szintjén:** vásárlásainkkal is szavazunk!

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK

Köszönöm a
figyelmet!

REL

EXPO'25

KONFERENCIA A
RÖVID ELLÁTÁSI LÁNC
SZEREPLŐINEK